

Mer internettbruk og flere dager på ferie

Kvinner og menn i alle aldersgrupper har fått mer fritid de siste 30 åra. Besøk på klassiske konserter, kino og teater har økt, med kvinner som de mest ivrige kulturbrukerne. Internettbruken er i kraftig vekst. Unges lesing av aviser og bøker har sunket. De leser nå nesten like mye aviser på Internett som på papir. De hører også mer på "hermetisk" musikk enn på radio. Og vi er flere dager på ferie.

Tidsbruksundersøkelsene viser at det har skjedd betydelige endringer i nordmenns tidsbruk fra den første undersøkelsen ble gjennomført i 1971, til 2000 da den hittil siste undersøkelsen ble gjennomført (Vaage 2002). For menn har tiden brukt på fritidsaktiviteter økt med 1 time og 7 minutter og for kvinner med 1 time og 19 minutter. For mennenes del skyldes dette i første rekke en nedgang i arbeidstiden. Dette henger sammen med at færre menn i de eldste aldersgruppene er yrkesaktive. For kvinnenes del har den gjennomsnittlige arbeidstiden økt i denne perioden. Økningen i fritid er derfor i første rekke knyttet til at tiden som brukes til husholdsarbeid, har sunket betydelig (tabell 1).

Vi får stadig mer fritid

Alle aldersgrupper har fått økt fritid fra 1971 til 2000. Økningen har vært størst i gruppen 67-74 år. De har fått 2 timer og 20 minutter mer fritid, som både skyldes at langt færre er i arbeid i denne gruppen, og at tiden som brukes til husholdsarbeid har sunket. Også i aldersgruppene 25-44 år og 45-66 år har det vært en økning i fritiden, til tross for at den gjennomsnittlige arbeidstiden ikke er blitt kortere. Her er det i første rekke nedgang i tiden til husholdsarbeid som har innvirkning, spesielt blant kvinner. Blant de unge i alderen 16-24 år har tiden til inntektsgivende arbeid sunket med om lag en halv time (Vaage 2002). Tiden til fritidsaktiviteter har økt med en time, noe som er mer enn for voksne, når vi ser bort fra de eldre (tabell 2).

Færre kinoer, men flere forestillinger

Selv om det er blitt færre kinoer og sitteplasser de seinere åra, har det vært en økning i antallet forestillinger, fra 134 000 i 1980 til 291 000 i 2005 (Kulturstatistikk 2005). Dette kan delvis tilskrives oppblomstringen av flerkinoanlegg. Likevel har antallet besøk gått ned fra 17,5 millioner i 1980 til 11,3 millioner i 2005. Nedgangen i besøkstallet skjedde først og fremst i første halvdel av 1980-tallet, mens besøkstallet siden slutten av tiåret stort sett har variert rundt 11-12 millioner.

Tabell 2. Tid brukt til inntektsgivende arbeid og fritid en gjennomsnittsdag i ulike aldersgrupper i 1971 og 2000. Timer og minutter

	16-24 år		25-44 år		45-66 år		67-74 år	
	1971	2000	1971	2000	1971	2000	1971	2000
Inntektsgivende arbeid, arbeidsreiser mv. i alt	3.36	3.04	3.47	4.39	3.53	3.51	1.49	0.29
Fritid i alt	5.50	6.58	4.55	5.42	4.58	6.34	5.54	8.14

Kilde: SSBs tidsbruksundersøkelser.

Odd Frank Vaage

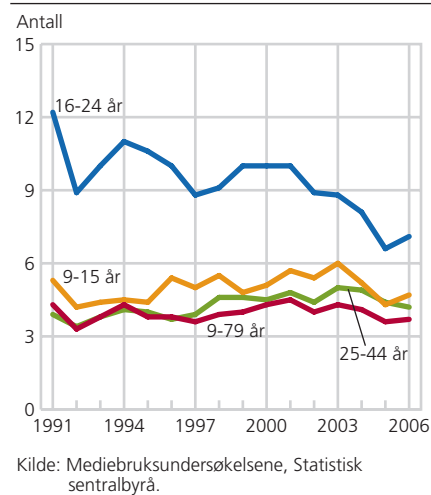
Tabell 1. Tid brukt til inntektsgivende arbeid og fritid en gjennomsnittsdag blant kvinner og menn 16-74 år i 1971 og 2000. Timer og minutter

	Menn		Kvinner	
	1971	2000	1971	2000
Inntektsgivende arbeid, arbeidsreiser mv. i alt	5.29	4.34	1.56	2.59
Fritid i alt	5.20	6.27	5.01	6.20

Kilde: SSBs tidsbruksundersøkelser.

Odd Frank Vaage er statistikkrådgiver i Statistisk sentralbyrå, Seksjon for leveårsstatistikk (ova@ssb.no).

Figur 1. **Antall ganger på kino de siste tolv månedene, etter alder. 1991-2006**

Til tross for denne langsiktige nedgangen i besøkstallet har andelen som har vært på kino i løpet av et år, økt. Fra begynnelsen av 1990-tallet og til 2006 har en større del av befolkningen vært på kino, fra 52 prosent i 1992 til 67 prosent i 2006 (Vaage 2007). I 2006 var andelen omtrent den samme for menn som for kvinner.

Antall besøk per innbygger har ikke økt i samme grad som andelen som har vært på kino. Økningen har derfor først og fremst skjedd ved at det er flere som går sporadisk på kino. Dette gjelder særlig eldre personer. Mens 8-10 prosent i aldersgruppen 67-79 år var på kinobesøk per år ved begynnelsen av 1990-tallet, har andelen ligget rundt 20 prosent de seinere åra (Vaage 2007).

Unge går mest på kino, men ikke så mye som før

Unge i gruppen 16-24 år har i hele perioden fra 1991 til 2006 vært den aldersgruppen som i størst grad har gått på kino i løpet av et år. Andelen har holdt seg rundt eller i overkant av 90 prosent per år i hele perioden. Denne aldersgruppen har også hatt flest besøk på kino per år. Disse tallene er likevel synkende. I 1991 hadde 16-24-åringene i gjennomsnitt 12 kinobesøk per år. I 2006 er antallet sunket til 7 (figur 1). For gruppen 9-15 år og 25-44 år har antall kinobesøk vært lavere enn for de unge, men har holdt seg mer stabilt de siste 16 åra enn for de unge (Vaage 2007).

Færre driver med egen kulturaktivitet ...

I Kultur- og mediebruksundersøkelsen 1994 var det 35 prosent av befolkningen som oppga at de driver med egenaktivitet på kulturfronten. I 2004-undersøkelsen var andelen 31 prosent. Slik egenaktivitet er enten at de har opptrådt på et musikk- eller teaterarrangement i løpet av de siste to åra, har utstilt en eller annen form for bildekunst eller kunsthåndverk i løpet av de siste to åra, eller spiller et musikkinstrument regelmessig. Nedgangen gjelder både menn og kvinner. Det er likevel kvinner som er de mest aktive. Blant dem var det 35 prosent som oppga kulturell egenaktivitet i 2004, mens andelen var 28 prosent blant menn.

Andelen som driver med egen kulturaktivitet har også sunket blant de unge. I 1994 var det 41 prosent som hadde vært aktive innenfor kulturfeltet. I 2004 var andelen 37 prosent. Dette er ingen sterk nedgang. Tallene uttrykker likevel at tendensen mer peker nedover enn oppover.

I 1984 var det 2 232 korps tilsluttet Norges Musikkorps Forbund. Antallet har siden sunket, til 2 045 i 1990 og videre til 1 700 i 2005. Også antall medlemmer i forbundet har sunket betydelig. I 1986 var det i underkant av 129 000 medlemmer. I 2005 hadde medlemstallet sunket til om lag 68 350 (Kulturstatistikk 2005).

... men vil heller underholdes på konserter, teater og i opera

I 1990 ble det holdt 296 symfonikonsserter. I 1997 var tallet økt til 406 og ytterligere til 696 konserter i 2004. Mens det var om lag 220 000 tilhørere i alt på symfonikonsserter i 1990, var antallet om lag 368 000 i 2004 (Kulturstatistikk 2005). Denne økningen finner vi igjen i besøksandelen blant befolkningen. Mens det i 1991 var 27 prosent som oppga at de hadde vært på konsert med klassisk musikk, samtidsmusikk, kirkemusikk eller korkonsserter, var andelen 35 prosent i 2004 (Vaage 2005). Blant kvinner var andelen 41 prosent, mens den var 29 prosent blant menn. Blant de unge økte andelen som hadde

vært på slike konserter i løpet av de siste tolv månedene, fra 24 prosent i 1991 til 28 prosent i 2004.

Publikumsundersøkelser tyder på at teatertilbudet når ut til flere. Andelen som har sett en teater-, musikal- eller revyforestilling det siste året, har økt fra 44 prosent i 1991 til 49 prosent i 2004, 42 prosent blant menn og 56 prosent blant kvinner. Blant de unge har det ikke vært noen økning i teaterbesøket fra 1991 til 2004. 48 prosent unge hadde vært på slike forestillinger i løpet av de siste tolv månedene både i 1991 og 2004.

Det har vært en svak økning i antallet forestillinger ved institusjonsteatrene på 1990-tallet. Antallet teater- og operaforestillinger økte fra 1980 til 1993, men gikk noe ned frem til mot 1997. Seinere har det økt igjen og var på omlag 7 800 forestillinger i 2005.

Besøkstallene økte parallelt med antallet forestillinger fra 1980 til 1993. Utviklingen i besøkstallene har imidlertid vært ujevn over perioden. I 1993, da statistikken omfattet noen flere teatre, var tallet 347 besøk per 1 000 personer. Fra 1993 til 1997 falt besøkstallet med 16 prosent, men har så økt og var på 351 besøk per 1 000 innbyggere i 2004. I 2005 sank besøket til 297 per 1 000 innbyggere (Kulturstatistikk 2005).

Unge er store kulturbrukere

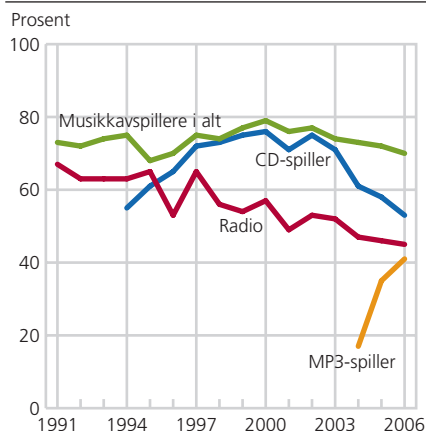
Ser vi bruken av kulturtilbudene under ett, er det tydelig at kvinner benytter seg mer av dem enn menn gjør. Både når det gjelder scenekunst, konserter og egen kulturaktivitet, ligger kvinnene foran i løypa. Dessuten er de unge store brukere av kultur. Mens det gjennomsnittlige besøkstallet på ulike kulturtilbud var 28 per person for befolkningen som helhet i alderen 9-79 år i 2004, var tallet 41 ganger for 16-24-åringene. I tillegg til at de har hyppige kinobesøk er det 16-24-åringene som oftest går på konserter og deltar i kulturfestivaler (Vaage 2005).

Liten endring for opera

I alt 5 prosent av befolkningen oppga i 1991 at de hadde vært på en opera- eller operetteforestilling i løpet av de siste tolv månedene. Andelen var også 5 prosent i 2004 (Vaage 2005). Dette året var andelen 4 prosent blant menn og 7 prosent blant kvinner. I 1991 var forholdet 4 mot 6 prosent, også den gangen i kvinnenes favør. Blant de unge var besøksandelen på slike forestillinger 3 prosent både i 1991 og i 2004. Disse forskjellene er små, så konklusjonen må være at lite har endret seg på dette området i disse åra.

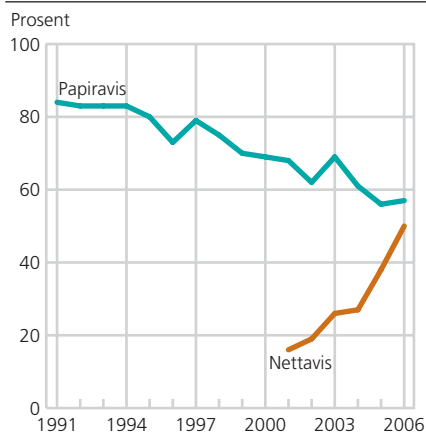
På samme måte som for en del andre kulturtilbud, er tilgjengeligheten til opera- og operetteforestillinger større i Oslo-området enn andre steder i landet. I 2004 hadde 11 prosent av dem som bor i Oslo eller Akershus, vært på

Figur 2. Andel blant 16-24-åringe som har lyttet på radio, musikkavspillere i alt, CD-spiller og MP3-spiller, 1991-2006. Prosent

Kilde: Mediebruksundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

Figur 3. Andel som har lest papiravis og internettutgave av papiravis en gjennomsnittsdag, alder 16-24 år. 1991-2006. Prosent

Kilde: Mediebruksundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

denne type forestillinger. Den norske opera hadde for øvrig 206 forestillinger i 2005, mot 182 forestillinger i 2004. Tilskuertallet var 157 800 i 2005, mot 140 400 i 2004.

Like mye TV-titting trass i flere kanaler

Til tross for økt tilgang til fjernsynskanaler og flere kanaler som sender programmer døgnet rundt, har vi ikke fått noen sterk økning i fjernsynsseingen. I 1991 var det 39 prosent som hadde tilgang til kanaler formidlet via satellitt. Dette har økt til 77 prosent i 2006. Andelen som ser fjernsyn en gjennomsnittsdag, har i den samme perioden økt fra 81 til 83 prosent. Det er og har vært liten forskjell mellom kvinner og menn i andelen fjernsynsseere. De seinere års undersøkelser har likevel vist at menn bruker noe mer tid foran TV-skjermen enn kvinner gjør. Andelen unge som så på fjernsyn per dag var 74 prosent i 1991. I 2006 økte andelen til 81 prosent, som er omtrent på nivå med tallene for de siste åra. Høyest seertall blant de unge var i 2001, med en andel på 87 prosent (Vaage 2007).

Mindre radio, mer CD-er og MP3

Interessen for radioen har ikke økt, til tross for økt tilbud på kanaler og sendetid. Det har vært en nedgang i andelen som hører på radio en gjennomsnittsdag, fra 71 prosent i 1991 til 54 prosent i 2006, mens tiden vi bruker når vi lytter på radio, har holdt seg noenlunde konstant de seinere åra (Vaage 2007).

Vi lytter i større grad til «hermetisk» musikk nå enn for 10-12 år siden. Mens det i 1992 ble solgt 9,9 millioner musikkfonogram, det vil si ulike måter å spille av musikk, var salget kommet opp i om lag 13,3 millioner i 2003. 37 prosent oppga at de lyttet på CD-er, plater, kassetter eller MP3-spillere en gjennomsnittsdag i 1996. I 2005 var andelen 45 prosent. Kvinner og menn lytter i omtrent like stor grad på slike lydavspillingsystemer; 46 prosent blant kvinner og 44 prosent blant menn.

De unge hører mer på CD-er, plater og så videre enn på radio (figur 2). Blant dem var andelen radiolyttere per dag på 67 prosent i 1991. I 2006 var andelen sunket til 45 prosent. De som lytter på plater/CD-er og så videre i løpet av en gjennomsnittsdag, utgjorde 73 prosent i 1991 og 70 prosent i 2006. Unge er den aldersgruppen som i størst grad lytter på slike musikkavspillinger. Hele 41 prosent av unge hadde lyttet til MP3-spiller en gjennomsnittsdag i 2006. Denne typen musikkavspiller er nesten like mye brukt blant unge som CD-spilleren.

Nedgang for trykte aviser

Antallet eksemplarer av dagsaviser per 1 000 innbyggere økte jevnt gjennom 1980-tallet. Denne økningen skjedde parallelt med økningen i antallet husholdninger, mens antallet eksemplarer per husholdning økte mer beskjedent. I 1992 hadde vi det høyeste tallet, med 688 aviser per 1 000 innbyggere. Etter 1992 har tallet sunket temmelig jevnt, til tross for at antallet husholdninger har fortsatt å vokse. I 2006 var nettoopplaget per 1 000 innbyggere nede i 483.

Det har samtidig vært en nedgang i andelen som leser avis per dag. Mens 85 prosent oppga å ha lest avis per dag i 1994, var andelen nede i 74 prosent i 2006. Det er mye som tyder på at denne nedgangen har sammenheng med økende tilgang til elektroniske aviser på Internett (Vaage 2004). For menn var

det en nedgang fra 86 prosent til 74 prosent i løpet av disse åra. Andelen kvinnelige avislesere gikk ned fra 85 prosent til 74 prosent. Omtrent 31 prosent leste nettutgaver av aviser en gjennomsnittsdag i 2006 (Vaage 2007).

Unge velger nettaviser

Blant unge var det en nedgang i andelen avislesere per dag fra 84 prosent i 1991 til 57 prosent i 2006 (figur 3). Om lag 50 prosent i denne aldersgruppen leste papiravisers internettutgaver en gjennomsnittsdag i 2006. Andelen var 16 prosent i 2001. For denne aldersgruppen er det altså tydelig at nettavisene har fått et kraftig gjennomslag (figur 3).

Flere bøker, færre bibliotek

Antallet skjønnlitterære bokutgivelser har variert en del de siste 20 åra. Det var en betydelig økning fra 1986, da det var 903 utgivelser, til 2 037 utgivelser i 1995. Deretter var det en liten nedgang, til 1 892 skjønnlitterære bokutgivelser i 1999. Siden har det økt igjen, og i 2006 var det 2 337 bokutgivelser.

De seinere åra har det også vært en nedgang i antall utlån per innbygger i folkebibliotekene. Mens det i 1992 var 4,9 utlån per innbygger per år, sank andelen til 3,7 i 2006. Fra 1993 til 2005 har antall folkebibliotek sunket fra 1 184 til 832 (Kulturstatistikk 2005). Dette kan muligens være med på å forklare utlånsnedgangen.

Boklesing har økt ...

Andelen som leser bok på fritiden en gjennomsnittsdag, har ikke hatt samme jevne nedgang (figur 4). I 1991 var det 24 prosent som oppga at de leste bok på fritiden en tilfeldig valgt dag. Andelen sank til 17 prosent per dag i 1997, men har så økt og har kommet opp i 24 prosent i 2006. Dette året var andelen 18 prosent blant menn og 30 prosent blant kvinner. Blant dem som leste bok, var det 69 prosent som leste en roman eller novellesamling. Blant kvinnelige boklesere var det 74 prosent som leste denne typer bøker en gjennomsnittsdag, mens andelen var 61 prosent blant mannlige lesere. Menn leste mer faktabøker enn kvinner (Vaage 2007).

... men ikke blant de unge

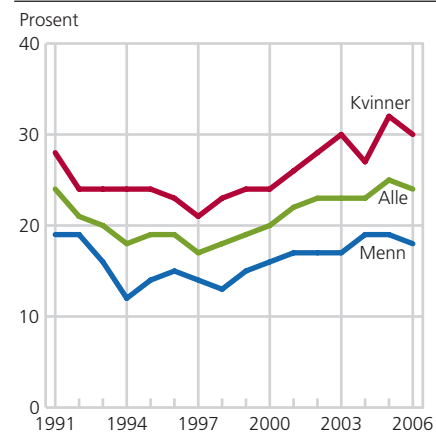
De unge leser i mindre grad bøker nå enn de gjorde før. I 1991 var det 28 prosent i aldersgruppen 16-24 år som hadde lest bok på fritida en gjennomsnittsdag. I 2006 var andelen sunket til 16 prosent. Den økningen som har funnet sted for boklesing de seinere åra for befolkningen som helhet, gjelder ikke for de unge. I 2006 var andelen boklesere per dag like høy for gutter som for jenter, altså 16 prosent.

Bruken av Internett øker fremdeles

Det har vært en kraftig økning i internettbruken de seinere åra. Mens det i 1997 var 7 prosent som brukte Internett en gjennomsnittsdag, var andelen 60 prosent i 2006. Blant menn var andelen brukere på 67 prosent per dag, mot 54 prosent blant kvinnene (Vaage 2007).

Det er særlig unge og unge voksne som er de aktive internettbrukerne. I aldersgruppen 16-24 år var det 80 prosent som brukte Internett en gjennomsnittsdag i 2006, 83 prosent blant guttene og 77 prosent blant jentene. Eldre ligger fremdeles betydelig under gjennomsnittet for befolkningen

Figur 4. Andel boklesere på fritiden en gjennomsnittsdag, alle og etter kjønn. 9-79 år. 1991-2006. Prosent

Kilde: Mediebruksundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

Referanser

Kulturstatistikk 2005, Statistiske analyser 82, Statistisk sentralbyrå 2006.

Vaage, Odd Frank (2002): *Til alle døgnets tider. Tidsbruk 1971-2000*, Statistiske analyser 52, Statistisk sentralbyrå.

Vaage, Odd Frank (2004): "Internettavisene demper nedgangen i lesing av papiraviser" i *Samfunnsspeilet* 6, 2004, Statistisk sentralbyrå.

Vaage, Odd Frank (2005): *Norsk kulturbarometer 2004*, Statistiske analyser 73, Statistisk sentralbyrå.

Vaage, Odd Frank (2007): *Norsk mediebarometer 2006*, Statistiske analyser 86, Statistisk sentralbyrå.

når det gjelder internettbruk. I 2006 brukte 17 prosent av personer i alderen 67-79 år Internett per dag, 22 prosent blant menn og 12 prosent blant kvinner.

Flere kvinner med i idretten

Antall medlemskap i Norges Idrettsforbund økte jevnt og trutt fra om lag 1,4 millioner i 1980 til 1,9 millioner i 1998. Deretter har tallet variert noe. I 2006 var tallet om lag 1,7 millioner. I 1980 utgjorde kvinner 34 prosent av medlemmene. I 2005 var kvinnenenes andel om lag 40 prosent (Kulturstatistikk 2005).

I 1991 oppga 27 prosent av befolkningen at de hadde deltatt på et idrettsarrangement i løpet av de siste to åra. Andelen økte til 29 prosent i 2004: Blant menn var andelen 34 prosent, blant kvinner 23 prosent. I 1991 oppga 40 prosent av ungdom at de hadde deltatt på idrettsarrangement de siste to åra. I 2004 var andelen steget til 50 prosent (Vaage 2005).

Økt medietilbud har ikke påvirket kulturvanene

Til tross for at tilbudene fra radio, fjernsyn og andre elektroniske medier har økt betydelig de seinere åra, har ikke dette ført til noen voldsom økning i mediebruken generelt. Tiden vi brukte til medier på fritiden totalt, var på 5 timer og 53 minutter i 2000. Dette har økt til 6 timer og 23 minutter i 2006. Økningen har altså vært en halv time. Økningen skyldes i hovedsak mer PC-bruk. Avislesing har sunket noe i denne perioden. Det økte medietilbudet kan ikke ha hatt noen negativ virkning på bruken av de mer tradisjonelle kulturtilbudene. Kulturkonsumet har heller økt noe. Nordmenns egenaktivitet på kulturfeltet ser derimot ut til å ha gått noe ned. I 1991 var det 39 prosent av kvinnene og 30 prosent av mennene som var med på en eller annen form for kulturaktivitet. I 2004 var andelen 35 prosent for kvinner og 28 prosent for menn.

Flere ferieovernattinger

SSBs ferieundersøkelsene viser at det i de seinere åra har vært en viss økning i nordmenns ferieaktivitet. Mens vi i 1994 i gjennomsnitt hadde omtrent 14 overnattinger på feriereiser det siste året, var antallet overnattinger 17 i 2006. Overnattingene har økt for både menn og kvinner, men kvinner hadde i 2006, som i alle tidligere målinger, flere overnattinger enn menn. I 2006 var tallet 15,5 for menn og 18,5 for kvinner. I 1992 var unge i alderen 16-24 år på 13 ferieovernattinger i gjennomsnitt det siste året. Dette har økt til 16 overnattinger i 2006.

Med ferietur mener vi her at man er bortreist på ferie fra hjemmet med minst fire overnattinger. Andelen som ikke har vært på noen feriereiser i det hele tatt de siste tolv månedene, har sunket fra 28 prosent i 1998 til 20 prosent i 2006. Nedgangen gjelder både menn og kvinner. I 2006 hadde 22 prosent av mennene og 17 prosent av kvinnene ikke vært på ferie de siste tolv månedene. Mens det var 32 prosent som hadde viktigste feriemål utenfor Norden i 1993, var andelen økt til 45 prosent i 2005. Det var ingen nevneverdig forskjell mellom kjønnene.